

Nr 191.

Av herr **Osterman m. fl.**, om viss ändring av 14 § lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Under senare år har ett flertal skildringar från sinnessjukhusens värld utkommit i bokform. Gemensamt för dem alla har varit en hätsk och illvillig inställning till sinnessjukvården och dess utövare. Dessa senare framställas i allmänhet som en samling okunniga, för patienternas bästa likgiltiga eller rent sadistiska personer, under det att skildringarnas hjältar och hjältinnor framstå som oskyldiga offer för gammal slentrian och stelbent byråkrati. En del av dessa skriftliga dokument ha till upphovsmän f. d. patienter. Särskilt en mycket uppmärksammas roman framträder med anspråk på att utgöra en verklighetsskildring och föregiver sig alltså återge ett fall ur det verkliga livet. Med anledning av denna bok, som även gav stoff till en film, uppstod en livlig pressdebatt.

Inom sinnessjukvården finnas en hel del brister, vilket också erkännes av alla för denna gren av sjukvården intresserade, även av läkarna. De sammanhånga framför allt med den otillräckliga platstillgången vid våra sjukhus samt de i förhållande till läkarantalet alltför stora vårdenheterna. Att några missförhållanden av det slag, som nyssnämnda sensationsskildringar söka göra troliga, skulle existera, vågar man emellertid ifrågasätta. Redan den kontroll över vården, som utövas av medicinalstyrelsen och överinspektören för sinnessjukvården och den rätt att hos sinnessjuknämnden anföra besvär över kvarhållandet på sjukhus, som tillkommer varje intagen, gör detta osannolikt. Likväl ha de ovannämnda publikationerna med deras föregivna verklighetsskildringar hos den stora allmänheten varit ägnade att rubba det förtroende för sinnessjukvården, som är en nödvändig förutsättning för att de sjuka i tid skola erhålla hjälp och bot. Varje sinnessjukläkare torde ur egen erfarenhet kunna anföra exempel på dessa skadeverkningar. Här liksom så ofta eljest vore en fullständig publicitet kring de omdebatterade fallen det bästa botemedlet mot en smygande förtalskampanj.

Emellertid lägga bestämmelserna i »Lag om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar av den 28 maj 1937» samt den läkare

åliggande tystnadsplikten hinder i vägen för framläggande inför allmänheten av objektiva redogörelser för de föregivet verkliga fallen av vanvård eller oberättigat kvarhållande på sinnessjukhus. Sålunda kunde på grund därav en av den centrala medicinska myndigheten upprättad PM med anledning av ett s. k. interneringsfall, vilken gav en helt annan skildring av fallet och dess behandling, icke publiceras, ehuru vederbörande ej namngavs. Flera andra fall ha också inträffat, där läkare, förmyndare för sjuka, präster och socialtjänstemän utsatts för ohemula och osanna angrepp utan möjlighet att bemöta desamma på grund av sekretesslagens bestämmelser, vilket av allmänheten ej kunnat uppfattas annat än som ett bevis för det berättigade i beskyllningarna. Ett sådant förhållande är ägnat att oskäligt gynna den ena parten, den mot sjukvårdens och samhällets intressen illojale. Bakom de förmenta verklighetsskildringarna ligga ju också ofta endast krassa, ekonomiska intressen.

14 § i nyssnämnda författning innehåller bl. a. bestämmelsen, att handlingar, vilka av läkare eller hos medicinalstyrelsen eller på läkares eller styrelsens föranstaltande upprättats till utredning i mål eller ärende hos domstol eller i ärende som avses i giftermålsbalken samt handlingar i ärenden rörande hälsovård och sjukvård icke utan vederbörandes samtycke må till annan utlämnas tidigare än sjuttio år efter handlingens datum. Även utan sådant samtycke skall dock sådan handling kunna utlämnas under vissa närmare angivna förutsättningar, nämligen om, med hänsyn till det ändamål, för vilket utlämnande åstundas, och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den vilkens personliga förhållanden i handlingen avses eller för hans nära anhöriga.

Utän en ändring av den s. k. sekretesslagen torde samhällets möjligheter att skydda sig mot ovan påtalade företeelser och att sålunda undvika förtroendekriser inom sjukvården vara ganska små. Eftersom likväl lagrummet i fråga tillkommit i det lofvärda syftet att värna om sjuka människors rätt att ej få sina mest personliga angelägenheter framlagda inför offentligheten, bör vid en ändring av detsamma i riktning mot en minskad sekretess rörande sjukjournaler och andra inom sjukvården upprättade handlingar iakttagas, att vissa noggrant angivna villkor stipuleras för rätt till offentliggörande. Å ena sidan måste ett betydande samhällsligt intresse stå på spel, å andra sidan måste genom en vilseledande framställning av sådana personliga förhållanden, som sekretesslagen avser att skydda, sekretessen på ett oomtvistligt sätt ensidigt brutits. Ytterligare bör rätten till offentliggörande av en saklig redogörelse för ett dylikt fall tillkomma endast den medicinska centralmyndigheten, varjämte i varje särskilt fall Kungl. Maj:ts tillstånd bör erfordras. Mot en sålunda begränsad inskränkning av det skydd, som sekretesslagen avser att lämna bl. a. sjuka människor, torde ur allmänt humanitär synpunkt intet vara att erinra, då ändringen ju ytterst syftar till alla sjukas väl.

På grund av vad ovan anförts få vi härmed hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring av 14 § i lag om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, att motionens syfte därigenom tillgodoses.

Stockholm i januari 1946.

Einar Osterman.

Bertil von Friesen.

Gust. Mosesson.

Verner Hedlund.
